

De Verklaring van Linschoten

27 mei 2009

Vooraf

Minister Verburg heeft in februari 2008 aan de Federatie Particulier Grondbezit (FPG) en de Stichting Beheer, Natuur en Landelijk gebied (SBNL) gevraagd om, in samenwerking met het ministerie van LNV, te komen tot concrete en haalbare voorstellen, die de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) door particulieren wezenlijk kunnen versnellen.

Overleg en samenwerking tussen onderstaande partijen en deskundigen heeft vervolgens geleid tot de Verklaring van Linschoten. Kernboodschap van de Verklaring is dat partijen samen de schouders zetten onder de realisatie van de EHS en maatregelen voorstellen ter bevordering van het realiseren van nieuwe natuur door particulieren. Namens alle ondertekenaars hebben FPG en SBNL deze verklaring op 27 mei 2009 aan minister Verburg aangeboden. De Verklaring bevat de hoofdzaken die de ondertekenaars gezamenlijk hebben geformuleerd en een beschrijving van maatregelen op hoofdlijnen. Een eerste uitwerking van de maatregelen is vastgelegd in het Werkdocument Verklaring van Linschoten.

De onderstaande partijen

Jan Helder
Voorzitter Federatie Particulier
Grondbezit

Piet Blauw
Voorzitter Stichting Beheer,
Natuur en Landelijk gebied

Jos Roemaat
Voorzitter Natuurlijk Platteland
Nederland

Jan Jaap de Graeff
Directeur Natuurmonumenten

Nel Sangers
Plaatsvervangend directeur
Staatsbosbeheer

Hank Bartelink
Directeur De 12 Landschappen

Walter Kooy
Directeur Nationaal Groenfonds

Constateren het probleem

In 1990 kondigde de regering in het Natuurbeleidsplan aan een samenhangend netwerk van natuurgebieden, de EHS, te willen realiseren. De omvang van de EHS werd in 2000 vastgelegd op 728.500 hectare. Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen waren aan zet om deze doelstelling te realiseren. In dezelfde periode vond een omslag plaats in het Rijksbeleid, hierin

kwam ook een rol voor particulier natuurbeheer. In 2005 werd deze omslag formeel bekrachtigd met een beleidskader waarin een hectaredoelstelling is opgenomen.

Op 18 september 2008 ontving de Tweede Kamer de eerste voortgangsrapportage van het Groot Project Ecologische Hoofdstructuur van minister Verburg. Hierin staat dat het realisatietempo te laag is om de doelstelling te halen, ook voor particulier beheer. Tot 1 januari 2008 is door particulieren in totaal 7.209 hectare EHS gerealiseerd waardoor nog een taakstelling resteert van 35.562 hectare. De taakstelling moet voor 2018 gerealiseerd worden. Om dit te halen zal in de periode 2010-2017 jaarlijks meer dan 4.000 hectare natuur door particulieren gerealiseerd moeten worden; meer dan vijf maal het aantal gerealiseerde hectares in 2007.

Voor particulier natuurbeheer is een impuls nodig om voldoende aantrekkelijke condities te creëren voor het investeren in natuur. De grootste knelpunten worden veroorzaakt door problemen op het gebied van regelgeving en beleid: onvoldoende bekendheid voor particulier beheer gecombineerd met een te hoge regeldruk enerzijds en onvoldoende financiële- en fiscale ondersteuning anderzijds.

Streven het volgende doel na

De ondertekenaars zetten zich gezamenlijk in om een extra impuls te geven aan particulier natuurbeheer. Zij benadrukken daarbij dat zowel particulieren als Terreinbeherende Organisaties (TBO's) nodig zijn om de EHS in Nederland te realiseren. Beide groepen hebben ervaring en grote passie bij het ontwikkelen en beheren van natuur in Nederland.

Hanteren de volgende uitgangspunten

- De ondertekenaars ondersteunen de doelstelling van de overheid om de EHS in 2018 in de beoogde omvang en kwaliteit gerealiseerd te hebben. Zij willen hier binnen de eigen mogelijkheden actief aan meewerken.
- Om de realisatie van de EHS door particulieren een impuls te geven zijn gunstiger condities nodig, immers de inrichting en het beheer van natuur kosten veel geld.
- Voor de impuls is een 'level playing field' tussen particulieren en TBO's van belang. Het gaat om een gelijkwaardige behandeling van partijen die natuur realiseren en beheren.
- De in deze Verklaring voorgestelde maatregelen zullen een extra impuls geven aan particulier beheer en zijn op dit moment de best mogelijke en tevens meest haalbare. Kwantificering van het precieze effect is echter met veel onzekerheden omgeven.
- Om de voorstellen effectief te laten zijn voor het bereiken van de doelen moeten deze op korte termijn, in onderling overleg, uitgewerkt worden door het ministerie van LNV, provincies en maatschappelijke partijen.
- Gewenst is dat, na toepassing van de maatregelen, de realisatie van de EHS door particulieren wordt geëvalueerd door de minister van LNV en zo nodig wordt herzien.
- In het beleidskader voor de omslag (2005) heeft de minister van LNV de uitgangspunten geschetst voor een strategie voor het gereed komen van de EHS. Deze strategie legt het accent op minder verwerving en meer beheer. Ondertekenaars onderschrijven het beleidskader en adviseren de minister het aan te passen of aan te vullen voor zover de hoofdlijnen van deze Verklaring daartoe aanleiding geven.

De voorgestelde maatregelen zijn alleen effectief als beheersvergoedingen adequaat zijn. Het nieuwe subsidiestelsel voor natuur en landschap dat op 1 januari 2010 wordt ingevoerd wordt dan ook onderschreven. Adequate inrichtings- en beheersvergoedingen zijn onontbeerlijk om de doelstelling van de EHS in kwaliteit en kwantiteit te behalen.

Stellen de volgende maatregelen voor

Om particulier natuurbeheer een impuls te geven zijn de volgende maatregelen noodzakelijk:

- Informeren, stimuleren en faciliteren van realisatie nieuwe natuur.
- Financiële stimulansen.
- Fiscale stimulansen.

In deze Verklaring zijn de hoofdlijnen van de maatregelen opgenomen. Een eerste uitwerking van de maatregelen is te vinden in het Werkdocument Verklaring van Linschoten.

Informeren, stimuleren en faciliteren

Uitvoeringsperspectief

Het landelijk beleidskader en het provinciaal beleid bevatten kaders voor de realisatie van de EHS. Deze kaders zullen, meer dan nu het geval is, worden doorvertaald naar concrete uitvoeringsperspectieven. In dergelijke perspectieven geven de provincies per gebied aan:

- Wat het tijdspad is voor de resterende taakstelling in hectares.
- Hoe de resterende hectares gerealiseerd gaan worden.
- Welke partij (particulier of TBO), waar hoofdverantwoordelijke is, waarbij duidelijk is waar ruimte en kansen liggen voor particulieren.
- Als na een jaar blijkt dat particulieren onvoldoende belangstelling hebben dienen TBO's als vangnet.

Informeren, stimuleren en faciliteren

Afhankelijk van de lokale situatie kiest de provincie een passende aanpak en zet een stimuleringsstrategie uit die past bij deze situatie en inspeelt op de aanwezige kansen. Voor de stimuleringsstrategie zijn meerdere routes te onderscheiden die elkaar ook kunnen overlappen:

- Particulieren kunnen door de overheid (provincie) gestimuleerd worden tot het ontwikkelen en beheren van natuur. Per gebied moet gekeken worden wat de beste strategie is. De aanpak verschilt tussen grote en kleine particulieren en per gebied. De provincie kan hierbij goed gebruik maken van de diensten van het Servicepunt Nieuwe Natuur (SNN), dat met name voor de eerste oriëntatie is opgericht.
- Particulieren die zelf het initiatief nemen om natuur te ontwikkelen en te beheren kunnen terecht bij het SNN. Deze organisatie verstrekt informatie en verwijst particulieren door. SNN schat in of de aanvraag eenvoudig of complex is. Bij eenvoudige aanvragen kan het SNN de particulier in de aanvraag faciliteren. Bij complexere aanvragen, waarin niet alleen functieverandering voor natuur een rol speelt, verwijst het SNN door naar DLG. Voor de facilitatie van complexe aanvragen zal maatwerk nodig zijn.
- Particulieren die een agrarisch bedrijf uitoefenen kunnen ondersteuning krijgen bij het opstellen en uitvoeren van bedrijfsontwikkelingsplannen, waarin natuurontwikkeling en -beheer deel uit maken van een (multifunctionele) agrarische bedrijfsvoering.

Facilitering van complexe aanvragen functieverandering

Bij complexe aanvragen faciliteert de provinciale overheid de aanvraag door middel van een stappenplan. Hierbij kan het gaan over grote oppervlaktes, maar ook om situaties waarbij realisering van EHS gepaard gaat met de ontwikkeling van andere functies. Het doorlopen van een stappenplan geeft de aanvrager binnen één jaar uitsluitsel over de kansrijkheid van de aanvraag.

Grondruil

Samenwerking tussen particulieren en TBO's in de vorm van grondruil kan bijdragen aan de realisatie van de EHS en een efficiënt beheer daarvan. In de afgelopen jaren zijn diverse goede grondruilen uitgevoerd die navolging kunnen krijgen.

Kosten

De kosten voor begeleiding en facilitatie worden gedragen door de provincies. Het Rijk zal het SNN moeten blijven financieren en zo nodig uitbreiden. Ook is een extra reclamecampagne noodzakelijk om de bekendheid van het SNN verder te vergroten.

Financiële stimulansen

Volledige vergoeding van grondwaarde bij nieuwe natuur

Uitgangspunt is dat particulieren, zoals dat nu ook voor TBO's het geval is, bij functieverandering naar natuur de volledige waarde van hun grond vergoed kunnen krijgen. Daartoe bestaan voor particulieren in beginsel twee mogelijkheden:

- Volledige vergoeding van de grondwaarde.
- Vergoeding van de grondwaardedaling in combinatie met een renteloze lening voor de restwaarde.

Deze opties moeten worden uitgewerkt, waarbij onder meer aandachtspunten zijn:

- De wijze waarop geborgd wordt dat de beoogde natuurkwaliteit wordt bereikt (belangrijke instrumenten hiervoor zijn de PNB-regeling, de SN-regeling en de mogelijkheid van het opleggen van een Kwalitatieve Verplichting).
- De wijze waarop geborgd wordt dat bij eventuele vervreemding kwantiteit en kwaliteit van de EHS niet afnemen.
- De vraag hoe bij eventuele vervreemding wordt omgegaan met eerder verstrekte subsidies en leningen, respectievelijk een eventuele grondwaardestijging.

Het voorgaande laat onverlet dat voor particulieren die daar prijs op stellen de huidige regeling voor de vergoeding voor de grondwaardedaling blijft bestaan.

Aankoopsubsidie bij bestaande natuur

Uitgangspunt is dat particulieren aanspraak kunnen maken op subsidiemogelijkheden voor bestaande natuur. Die mogelijkheid is enkele jaren geleden voor de TBO's heropend, met als doel om in voorkomende gevallen afrondingsaankopen binnen de EHS mogelijk te maken teneinde goed beheerbare eenheden te realiseren, respectievelijk om bestaande natuur veilig te stellen waar die bedreigd zou worden in geval van openbare verkoop.

Deze optie moet eveneens nader worden uitgewerkt, waarbij vergelijkbare aandachtspunten gelden als hiervoor genoemd.

Fiscale stimulansen

Persoonsgebonden aftrek voor natuur

Naar analogie van de persoonsgebonden aftrek bij Rijksmonumenten wordt een persoonsgebonden aftrek voor natuur gecreëerd (de PGA natuur). Voor aftrek komen alle uitgaven in aanmerking die verband houden met het beheer en/of de ontwikkeling van bestaande en nieuwe natuurterreinen en binnen de nieuwe SN vallende landschapselementen. In de berekening van de PGA natuur worden inkomsten en subsidies in mindering gebracht. De PGA staat in direct verband met de hoogte van de beheersvergoeding en is nodig in situaties waar het subsidiekader nog tekorten laat bestaan.

Beperken belastingheffing bij staking landbouwbedrijven in kader realisatie EHS

Wanneer een agrariër zijn agrarisch bedrijf beëindigt om daarmee de realisatie van de EHS op zijn gronden mogelijk te maken, wordt de landbouwvrijstelling verruimd tot alle bedrijfsmiddelen die worden gestaakt in het belang van natuur.

Nader uit te werken maatregelen

Veel andere perspectiefvolle maatregelen zijn nog denkbaar. Enkele worden in het Werkdocument beschreven. Het Werkdocument dat de ondertekenaars met de Verklaring van Linschoten aan de minister ter hand stellen in verband met de noodzakelijke uitwerking, geeft een eerste aanzet.

Stellen het volgende tijdpad voor

- Voor 1 december 2009 werkt het ministerie van LNV in samenwerking met de provincies en in overleg met de ondertekenaars de maatregelen definitief uit.
- Op 1 januari 2011, of zoveel eerder als mogelijk is, zijn de maatregelen geïmplementeerd.